

Na úvod

Veľký vplyv človeka na jednotlivé ekosystémy prináša zo sebou nemálo problémov, ktoré je nútený riešiť. Hospodárska činnosť človeka neodmysliteľne zasahuje do života rôznych druhov zvierat. Najviac sú dotknuté také druhy, ktoré pre svoju existenciu potrebujú rozľahlé priestory viac-menej zachovalých prírodných ekosystémov. K nim patria aj veľké šelmy, z ktorých u nás žijú tri druhy.

Problematika spolužitia človeka a veľkých šeliem je v súčasnosti veľmi aktuálna. Rôzne záujmové skupiny majú na danú vec odlišné názory. Je ich veľa, alebo málo? Treba ich regulovať? To sú najčastejšie otázky týkajúce sa danej problematiky. Aj keď na riešenie danej veci môže byť rôzny názor, bude nevyhnutne potrebné, aby v blízkej budúcnosti nastala všeobecná akceptácia určitých zákonitostí. Táto bude musieť byť založená na vylúčení takých vlastností, ako je ješitnosť, sebeckosť, nevraživosť, truc, osobné záujmy a pod. Niekedy riešenie vecí stojí práve na týchto vlastnostiach. Nie som si ale istý, či človek už je na takej úrovni, aby skutočne dokázal konštruktívne pristupovať k takýmto problémom. V tejto súvislosti by som sa chcel niekoľkými poznámkami dotknúť problematiky medveďa, vlka a rysa v Slovenských Karpatoch.

Karpatský ekoregión a Slovensko

V súčasnosti predstavujú Karpaty významný ekoregión, ako jedno z mála miest v Európe, kde populácie medveďa, vlka a rysa nachádzajú ešte relatívne dostatok ekologicky vhodného priestoru na trvalé prežívanie. Karpatské lesy predstavujú pre veľké mäsožravce životne dôležité prepojenie medzi lesmi severu so západom a juhozápadom. V Európe sú s najväčšou pravdepodobnosťou prakticky jediným koridorom pre výmenu genetickej informácie medzi populáciami vlka. Inde v Európe sú chránené územia často príliš malé na to, aby poskytli priaznivé podmienky pre veľké šelmy, ktoré potrebujú rozsiahle nerušené súvislé areály s dostatočnou potravnou ponukou.

Podľa oficiálnych štatistík sa odhaduje pre tento ekoregión stav 8000 medved'ov, 4000 vlkov a 3000 rysov. Na Slovensku podľa štatistických údajov žije v súčasnosti okolo 1000 medved'ov, do 300 vlkov a asi 250 rysov. Pretože antropický tlak stále silnie a miesta, ktoré boli donedávna akou-takou divočinou, pomaly miznú, pristupuje sa k rôznym programom záchrany, introdukcie a celkovému monitoringu a manažmentu veľkých šeliem. Z celosvetového hľadiska, ale najmä Európskeho, je naša krajina rozlohou jedno z najmenších území, kde veľké šelmy nachádzajú ešte optimálne ekologické podmienky pre svoju existenciu. Tieto fakty súvisia najmä s celkovou lesnatosťou Slovenska (okolo 41%), ktorá je vzhľadom na relatívne malú rozlohu územia pomerne vysoká, celkovou členitosťou terénu a úživnosťou, toho ktorého orografického celku. Súčasne sú tu veľké záujmové aktivity človeka, na základe čoho je veľmi ťažké hovoriť o nejakých komplexoch divočiny, ktorá by mala plniť funkciu trvalej ochrany pre živočíšne druhy, nehovoriac o veľkých šelmách. No napriek tomu sa predsa ešte nájdu miesta (niektoré časti Vysokých a Nízkych Tatier, oblasť Malej a Veľkej Fatry, Východné Karpaty), kde možno hovoriť o relatívne širších nerušených priestoroch, kde by medveď, vlk aj rys mohli nachádzať dostatok vhodných ekologických podmienok. Sú ale územia s oveľa menšou rozlohou (napr. Poľana), s dosť silným antropickým tlakom a predsa sú tam veľké šelmy trvalou súčasťou, čo nasvedčuje tomu, že na našom území je to v porovnaní s viacerými Európskymi krajinami z hľadiska ich ekologických nárokov relatívne dobré. Pre veľké šelmy, tak ako pre ostatnú zver nemožno určiť nejaké hranice, vytvorené jednotlivými orografickými celkami. Zver musí migrovať, či už zo sídelných, potravinových alebo reprodukčných dôvodov a premiestňovať sa v rámci širšieho územia, čo je dôležité aj z pohľadu celkového osvieženia krvi jednotlivých populácií a pod. Na základe veľkosti a úživnosti územia, sa stanovili určité počty, ktoré by mali byť dosahované pre ten ktorý orografický celok, príp., v menšom meradle, ten ktorý, poľovný revír a pod., aby údajne nedošlo k premnoženiu alebo naopak, k výraznému poklesu, čo by mohlo mať za následok ohrozenie populácie druhu. Veľké šelmy pre nerušený život a trvalú existenciu potrebujú rozľahlé lesnaté komplexy väčších územných celkov, s čo najmenším rušivým vplyvom človeka. Môžeme si to dokumentovať na príkladoch ich domovských okrskov a teritórií. Z hľadiska priestorovej aktivity je potrebné rozlišovať medzi aktívne hájeným teritóriom, kde sa jedinec zdržiava po väčšiu časť svojho života a domovským okrskom, ktorý zahŕňa okrem samotného teritória aj príľahlé okrajové územie, kde sa jedinec pohybuje. V súčasnosti viacero zahraničných vedeckých štúdií publikovaných na rôznych vedeckých konferenciách udáva mnohonásobne väčšiu rozlohu pripadajúcu na aktivitu konkrétneho jedinca ako bola ponímaná v nedávnej minulosti. V stručnosti si rozoberme problematiku našich veľkých šeliem na Slovensku.

Medveď hnedý (*Ursus arctos* L.)

Podľa najnovších vedeckých štúdií predstavuje teritórium medvedieho samca okolo 10 000

ha, často krát je to oveľa viac. S výsledkov monitoringu, ktorý sa uskutočňoval na Poľane a v Tatrách metódou rádiotelemetrického pozorovania vyplýva, že teritórium dominantného samca môže predstavovať územie o rozlohe aj 20 000 ha. V ňom sa prekrývajú teritória viacerých medvedíc, aj s mláďatami a nejaké odrastené mladé jedince a tieto sa vzájomne prekrývajú a zasahujú aj do teritórií iných samcov a iných medvedíc. Takisto dochádza k prekrývaniu teritórií (aj keď len skôr okrajovo) samcov a ich domovských okrskov (tu dochádza k častejšiemu prekrývaniu). Tieto skutočnosti závisia najmä od úživnosti územia a miery antropického tlaku. V prírode existujú autoregulačné mechanizmy, ktoré udržiavajú populáciu konkrétneho druhu na prijateľnej úrovni. Takýmto mechanizmom by mohlo byť v medvedej populácii napr. občasné zabíjanie mláďat vlastného druhu silným teritoriálnym samcom. Samec sa následne môže páriť s medvedicami. Výsledky výskumov nasvedčujú tomu, že k takémuto zabíjaniu mláďat dospelým samcom dochádza pri takých medvediciach s ktorými sa ešte nepáril. Tento faktor sa potom uplatní najmä v území, kde sa objaví nový samec.

Veľa krát sa tvrdenia, že medvede sú premnožené zakladajú na fakte, že dochádza k častejším stretom, príp. častejšiemu pozorovaniu medveďa. Tu je potrebné opäť zdôrazniť, že ide hlavne o situácie, kedy dochádza ku koncentrácii v danom čase na určitých, sídelných a potravne výhodných stanovištiach. To môžu byť napr. v jarnom období lokality s mladou rašiacou trávou, podmáčané lúčky v blízkosti potokov a horských bystrín. V jesennom období sú to oblasti s dobrou úrodou bukvíc, žaluďov a pod. Často sa stáva, že bolo pozorovaných viac jedincov v čase spoločných poľovačiek. Tieto poľovačky sú organizované najmä na diviaky v jesennom období a sú lokalizované zväčša v oblastiach, kde sa diviacia zver najviac zdržuje, čo sú v tom čase lokality s vhodnými potravnými možnosťami (bukvice, žalude). V tom období takéto potravné zdroje navštevuje aj medveď (ak je to samozrejme v oblasti jeho domovského okrsku), ktorý sa tam môže vyskytnúť vo väčšom počte. Každé zviera a teda aj medvede dávajú prednosť ľahšie dostupnej potrave, po čase si zviera zvykne na výhodné potravné ponuky a začne ich v rámci možností využívať. Tvrdiť, že v takom prípade určite ide o premnoženie, je minimálne diskutabilné. Veď aj laikovi musí byť jasné, že viac bude navštevovať bohaté lány kukurice ako hľadať potravu niekde vo vrcholovej smrečine. V súčasnosti sa pestovanie niektorých plodín (napr. kukurica) posúva do oblastí, kedy tam v minulosti neboli a ktoré sú súčasne v oblastiach kde medvede žijú. To je tiež ďalší faktor, ktorý ovplyvňuje potravné zvyklosti tejto našej najväčšej šelmy. Problém môže nastať u jedincov, ktoré si pri takomto sezónnom spôsobe získavania obživy na poľnohospodárskych kultúrach postupne navyknú na tesnejší kontakt z ľuďmi a môžu sa pri stretnutí vyznačovať určitou agresivitou, čo môže viesť ku konfliktom. Neskôr sa zväčša stávajú z nich tzv. škodníci, ktorí pravidelne navštevujú včelstvá, odpadky a pod. Tieto jedince sa už ťažko dajú prevychovať aj príp. prevozom na iné vzdialené biotopy a po čase budú opäť vyhľadávať podobné zdroje obživy. Takéto jedince bude potrebné eliminovať. Veľkú vinu na vzniku takýchto jedincov nesie človek, ktorý často krát necháva za sebou rôzne skládky odpadkov na miestach, kde by to nemalo čo robiť. Často krát je človek nedôsledný aj pri zabezpečovaní svojich hospodárskych zariadení. Elektrické oplôtky a strážne psy by mali byť pri chove hospodárskych zvierat a včelstvách samozrejmosťou. Taktiež je pravda, že mladé jedince si v súčasnosti vytvárajú svoje teritória v oblastiach, kde pred tým vôbec neboli zaznamenané, čo by mohlo nasvedčovať o určitom stupni nasýtenosti našej medvedej populácie. Mladšie jedince, ktoré si hľadajú nové domovské okrsky, sú nervóznejšie,

neistejšie z čoho môžu konať podráždene. Dospelé silné a staršie medvede sa vyznačujú určitou sebavedomosťou a vierou v svoju silu a pokiaľ človek pri strete reaguje správne, väčšinou sa to obíde bez kolízií. Veľký pozor je potrebné dať pri veľmi tesnom kontakte a najmä pri strete s medvedicou s mláďatami.

Realizovať manažment medveďa na základe spôsobu získavania informácií o stavoch je veľmi diskutabilné (podobne je to pri vlkovi a rysovi), pretože tu ťažko možno získať presnejšie čísla, najmä keď často krát sú do stavov započítané jednotlivé jedince viac krát, či už z jedného, alebo viacerých poľovných revírov a veľa krát sa stavy hodnotili na základe náhodných pozorovaní a stretnutí. Musíme si uvedomiť, že niektoré jedince sa môžu pohybovať aj medzi dvoma alebo viacerými orografickými celkami. Výsledky o stave medvedej populácie sa už dlhodobejšie získavajú z niektorých orografických celkov rôznymi metódami. Sú to rádiotelemetrické monitorovanie, genetické analýzy zo vzoriek trusu, srsti a pod. Často krát sa uskutočňuje aj mapovanie pobytových znakov na novci alebo obnovci v neskorom jesennom období. Aj keď sa využívajú výsledky s kombináciou týchto metód, ide len o relatívne načrtnutie stavu a čísla nemožno považovať za niečo exaktné. Výhodné by bolo, keby sa mapovanie pobytových znakov uskutočnilo naraz v niekoľkých pohoriach (čo je ale nereálne vzhľadom na snehové podmienky a personálne zabezpečenie) v kombinácii s rádiotelemetrickým monitorovaním a genetickými analýzami.

Vlk dravý (*Canis lupus L.*)

Ešte problematickejšie sa javí z tohto pohľadu postoj k vlkovi, aj keď v súčasnosti už badať určité progresívne prvky v zmene myslenia ľudí. Často krát sa hovorí o tom, čo dokáže vlk napáčať na raticovej zveri. Je potrebné akceptovať fakt, že taký je jeho spôsob života. Teritórium vlka je podstatne väčšie ako teritórium medveďa. Dĺžka vlčích trás závisí od populačnej hustoty, dostupnosti koristi a miery vplyvu človeka. V zime sú trasy dlhšie ako počas vegetačného obdobia. V zmysle práce Hell, Slamečka, Gašparík (2004) sa udáva, že reproduktívni sa pár neprejde za noc viac ako 4 až 13 km, ale ak nemá dostatok potravy, môže prejsť aj 30 km. Rodičovský pár, kým sú vlčatá ešte malé, loví v okruhu 10 až 15 km, ale v zimnom období v okruhu väčšom ako 100 km. U nás Findo (1999) rádiotelemetricky sledoval 2 jedince a veľkosť ich terítoria určil približne na 8 243 ha. Na základe rôznych štúdií možno konštatovať, že teritórium vlčej svorky je min. 200 km², čo je 20 000 ha.

Stáva sa najmä v zimnom období, že svorka vlkov sa preženie aj 50 km a strhne pri tom nejaké kusy vysokej. Tak, ako sa v čase potravnnej núdze koncentruje raticová zver na potravnne vhodné lokality, ku krmidlám a pod., vlk rovnako potrebuje prežiť nepriaznivé zimné obdobie a snaží sa podľa svojich ekologických a fylogenetických daností dosiahnuť požadovaný stav. Nedostatok potravy a jej ťažšia dostupnosť ho núti vytvárať menšie svorky a podniknúť výpravy do rozsiahlejšieho areálu svojho teritória. Následne sa môže vyskytnúť na miestach, kde by sme ho nečakali. Pri tomto by som sa chcel dotknúť niektorých ekologických aspektov tohto predátora vo vzťahu k jeho autoregulácii a predácii publikované v rôznych ekologických a vedeckých štúdiách. V prvom rade je potrebné si uvedomiť, že žiaden predátor (ak bude aspoň niekde v základných rysoch zachovaný nerušený priebeh prírodných procesov aj na takom malom území ako je Slovensko) nevyničí svoju korisť. Autoregulácia, vzťah koristi a predátora a celý tento základný mechanizmus do istej miery funguje aj v menšej krajine, ktorá je výrazne ovplyvnená človekom, aj keď, samozrejme, je akceptovateľnejší v rozľahlejších nerušených priestoroch Eurázie a Severnej Ameriky.

Na autoregulácii sa podieľajú rozhodujúcou mierou sociálne populačné faktory v závislosti od množstva disponibilnej potravy. V zmysle práce Hell, Slamečka, Gašparík (2004) sú to tieto faktory:

Teritorialita a vnútrodruhové konflikty zabezpečujú, že sa pri vysokej populačnej hustote vlkov v danom regióne už nemôžu usídlieť ďalšie páry a vytvoriť nové teritória, čiže početnosť sa nemôže ďalej zvyšovať. Vzrastá okrem toho počet konfliktov v medziteritoriálnych zónach a teda aj mortalita. Obmedzené rozmnožovanie je dané tým, že mláďatá spravidla vrhne len alfa vlčica, takže pri pevnom počte teritórií a svoriek sa počet reprodukujúcich vlčíc v danom území už nemôže ďalej zvyšovať. Niekedy sa spári aj iná vlčica ako alfa, ale mláďatá prežijú, len ak je dostatok potravy. Predpokladá sa, že nástup pohlavnej dospelosti ovplyvňuje tiež sociálne faktory v spojitosti s úrovňou výživy, čo napomáha samoregulácii. Dospelé sa honujú skôr ako mladé, čím sa znižuje predpoklad oplodnenia ďalších samíc. Migrácie môžu pri vysokej hustote prispieť k zníženiu a naopak. Odchod do susedných teritórií, následne vznikajú fatálne konflikty a pod. Z rodičovského teritória odchádzajú najmä mladé, nútene alebo dobrovoľne. Nútene v dôsledku silnej sexuálnej rivality a nedostatku potravy, hlavne sú to subdominantné jedince. Pomer pohlavia je tiež autoregulačným mechanizmom. Pri vysokej populačnej hustote sa zväčša rodí, resp. prežíva viac samčekov. Osamelé vlky však majú sklon k migrácii, čím sa ich počet v danej populácii zníži. Pri nedostatku potravy však môže táto emigrácia samcov znižovať aj možnosť tvorby nových párov. Vzájomný vzťah predátora a koristi sa vyvíja v zmysle práce Okarma (1997) takto:

Keď je korisť veľmi málo, je aj málo predátorov a ich vplyv na populáciu koristi je minimálny, lebo sú odkázané vo veľkej miere na iné náhradné potravné zdroje.

Keď je populačná hustota koristi vyššia, vplýva na ňu predácia vlka veľmi intenzívne a vlk ju dokáže regulovať a stabilizovať.

Keď je početnosť populácie koristi veľmi vysoká, význam predačného tlaku na ňu klesá a to nielen preto, že početnosť vlkov sa v dôsledku ich teritoriality nemôže ďalej zvyšovať, ale aj preto, lebo lovia najmä také jedince, ktorých sa môžu najľahšie zmocniť (mláďatá, choré, slabé, prestarnuté) a tie netvorí reprodukčný základ populácie koristi.

Vo všeobecnosti možno súhlasiť s tým, že vlk môže lokálne zdecimovať populácie príslušného druhu zveri, čo môže byť problematické, ak sa tak stane v malom poľovnom revíri, ale v globále, v rámci Slovenska to má pre populáciu raticovej zveri a poľovné hospodárstvo len malý význam. Často krát sa hovorí o škodách, ktoré napácha na hospodárskych zvieratách, najmä na ovciach. Zákon 543/2003 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v § 98 definuje podmienky nároku na náhradu pri škodách spôsobených medveďom, vlkom a rysom na hospodárskych zvieratách a samotná filozofia je postavená na motivácii majiteľov stád k ich lepšej a účinnejšej ochrane a tým vlastne k ochrane samotných šeliem. V území s pravidelným výskytom medveďa, vlka a rysa, kde sa realizuje chov oviec by malo byť využívanie elektrických oplôtkov a strážnych psov samozrejmosťou a povinnosťou a celková realizácia ochranných opatrení by sa mala vykonávať diferencovane a integrovane. Určite by sa to po niekoľkých rokoch vrátilo a aj voči vlkovi by bolo menej zaujatosti a ani by sa tak nehovorilo o jeho premnožení. Veď je úplne samozrejmé, že ak má možnosť vybrať si z potravnej ponuky, dá prednosť tej ľahšie dostupnej. A je ľahšie strhnúť pár oviec ako štváť jelenicu. Tu by som uviedol príklad malých lasicovitých šeliem. Veľa krát sú prenasledované najmä v dedinských intravilánoch z dôvodu, že napáchajú veľké škody na drobných hospodárskych zvieratách. Tieto šelmy lovia v prevažnej miere v nočných hodinách. Keby si ľudia dostatočne zabezpečili ochranu ustajňovacích priestorov, kuny, tchory a lasice by nemali prístup k lákavej hydine a o to viac by sa zamerali na drobné divožijúce hlodavce, čím by sa stali pre človeka veľmi užitočnými a po čase by sa k nim nadobudol trošku pozitívnejší postoj.

Rys ostrovid (*Lynx lynx* L.)

Podobný problém ako s vlkom, je s rysom, aj keď v trošku menšej miere. Výskumom teritórií

tejto šelmy sa zaoberalo viacero autorov. Domovský okrskok rýsa, ktorý je približne zhodný s jeho teritóriom, má výmeru minimálne 80--120 km², čo je 8 000 až 12 000 ha. Za jednu noc môže prejsť aj 20 km. Teritóriá samíc sú menšie. Je známe, že po opustení určitého územia sa tam vracia za 7 až 20 dní. U nás sa považuje za minimum 80-100 km² čo je 8 000 až 10 000 ha. Vo Švajčiarsku telemetricky zistili, že teritóriá samíc boli 100-200 km², čo je 10 000 až 20 000 ha, samcov 300-600 km², čo je 30 000 až 60 000 ha. Teritórium staršieho silného samca často zahŕňa teritória 2--3 samíc. Udáva sa, že prekrývanie teritórií samíc medzi sebou a takisto teritórií samcov je minimálne (10 %) Hell, Slamečka, Gašparík (2005).

Rys je spomedzi našich veľkých šeliem najviac špecializovaný na konzumáciu mäsitej potravy. Keď sa dostane do revíru, kde je dostatok srnčej zveri a táto ešte nebola na predátora zvyknutá, strhne viac kusov a nevracia sa týždeň k tej istej koristi. Neskôr si zver zvykne a je ostražitejšia, to trvá niekoľko týždňov, potom nastane rovnováha. Rys, tak ako vlk by mohol prechodne zdecimovať stavy raticovej zvery v príslušnom revíry, ale nie úplne eliminovať (okrem zverníc). To, že rys svoju korisť nevyničí je dané ekologicky tým, že má veľmi veľký domovský okrskok a tiež tým, že mladé odchované jedince musia územie svojej matky opustiť a vyhľadať si nový životný priestor. Z výskumov vyplýva, že jeho domovský okrskok je taký veľký, že na tie isté miesta sa za cieľom lovu vracia po 2 alebo viacerých týždňoch. V niektorých prípadoch, najmä keď sa dostane do dobre zazverených oblastí jeho potenciálnej koristi, je predpoklad, že sa tam zdrží aj dlhšie. Čo sa týka získavania údajov o jeho početnosti, na rozdiel od vlka, sa na základe podrobného mapovania dajú stavy rýsa trochu presnejšie odhadnúť. Rys je oveľa viacej teritoriálne viazaný na určité územie a svoje teritórium si stráži aj pred príslušníkmi vlastného druhu, na rozdiel od vlka, ktorý je v zime dnes v počte menšej svorky na Poľane, ale na druhý deň už niekde pod Klenovským Veprom alebo v iných orografických celkoch.

Mapovanie

Na základe Karpatského workshopu o ochrane veľkých šeliem, ktorý sa konal 12. až 14. júna 2003 v Rumunskom Brašove, sa okrem iného prijalo za fakt, že celkové počty sú zvyčajne vysoko nadhodnotené. Napriek tomu sa odporučilo pokračovať v celospoločenskej úradnej štatistike, prostredníctvom poľovních subjektov s tým, že počty by mali byť hodnotené a spracovávané nezávislou organizáciou (vedeckým ústavom) a ich závery by mali byť podkladom pre hodnotenie rozšírenia a trendov populácií. Zisťovanie početnosti by sa malo realizovať na vybraných plochách o výmere min. 100 km², kde by sa vykonával podrobný monitoring v teréne. Odporúčaná metóda monitoringu početnosti u medveďa je analýza DNA z

trusu v kombinácii s rádioteleметриou a sčítaním na návnadách. U rysa je odporúčaná analýza DNA, rádioteleметрия, stopovanie na snehu a sčítanie samíc s mláďatami. U vlka je preferované zisťovanie početnosti za použitia analýzy DNA, stopovanie na snehu a rádioteleметрия. Na základe výsledkov z monitoringu sa potom pristúpi k určitej úprave početnosti.

Sú tu doma

Na základe aspoň základných vedomostí o teritóriách a domovských okrskov, celkovej ekológie a etológie je zrejmé, že životný priestor našich veľkých šeliem sa nebude môcť obmedzovať len na zóny, v ktorých by bol vylúčený akýkoľvek rušivý vplyv človeka. Pre veľké šelmy, tak ako pre ostatnú zver, nemožno určiť hranice. Zver musí migrovať či už zo sídelných, potravinových alebo reprodukčných dôvodov a premiestňovať sa v rámci širšieho územia, čo je dôležité aj kvôli osvieženiu krvi populácií a pod. Veľkosť teritórií a domovských okrskov (ktoré sú väčšinou podstatne väčšie) sa môže okolo uvedených hodnôt počas niekoľkých rokov v závislosti od úživnosti územia, štruktúry populácie, povahy konkrétneho jedinca, miery antropopresie a rôznych iných faktorov, často krát neznámych, rozširovať, ale aj zmenšovať.

V súčasnosti majú veľké šelmy v slovenských Karpatoch ešte relatívne vhodné ekologické podmienky. Do akej miery to tak aj ostane, bude v nemalej miere záležať aj od nás a všetko ukáže čas. Vplyv antropického tlaku je na populáciu medveďa, vlka a rysa veľký, preto sa ich populácie budú i v budúcnosti zrejme často hodnotiť. Je potrebné si uvedomiť, že tieto šelmy sem patria a akceptovať ich spôsob života, aj keď to možno prináša nové a nové problémy, ktoré sa budú musieť riešiť, ale vždy by sa mali s takým finálnym efektom, aby to vyhovovalo všetkým a teda aj našim karpatským šelmám, čo si samozrejme bude vyžadovať zvýšené úsilie. Ochrana veľkých šeliem sa musí hodnotiť na základe ich nezastupiteľnosti tak v európskom, ako aj svetovom meradle. Príroda nie je niečo, s čím by sme sa mali zahrávať a vyvodzovať závery na základe našich modelov, ktoré nemusia byť vždy správne a často krát bývajú skreslené. Pochopiteľne, že je potrebné sa pridrižovať určitých metód, vylepšovať a zdokonaľovať ich, ale k celkovému hodnoteniu a manažmentu by sme mali pristupovať veľmi citlivo. Príroda je vo svojej zložitosti veľmi jednoduchý systém, len my ho ťažko pochopíme. Chcel by som len vysloviť nádej, že trošku nad týmito vecami viacej pouvažujeme. Pevne verím, že budeme realizovať hospodársku činnosť takým spôsobom, aby v našej prírode mali nerušené podmienky pre svoju existenciu aj veľké šelmy.

Velké šelmy a my

Napísal uživatel Vlado Vician
Utorok, 22 November 2011 10:55

Ing. Vladimír Vician PhD.